

SERBSCE

Prastara kulturna krajina

Hornjolužiska hola a haćina stej w běhu mnohich lětstotkow přez čłowjeske wobhospodarjenje nastaloj. Słowjancsy sydlerjo, kotřiž po lěće 600 po Chr. připuowachu, pomjenowachu z łuhami a lěsami pokryty šěroki kraj »Łužicu« (kraj łuhow), na což tež němske mjeno »Lausitz« dopomina. Přeni dokumen-tariski dokład za založenje rybarskich hatow datuje z lěta 1248.

Stare promjo Sprjewje pola Noweho Lemišowa AM

W 15. a 16. lětstotku běše hatowe rybarstwo hižo wažna hospo-darska hałupa. Wot spočatka 18. lětstotka wuwiaše so z toho wukoniwe hatarstwo, tehdy najwunošniše zwužikowanje tutoho džela Hornjeje Łužicy. Biosferowy rezervat leži wosrjědź tuteje stareje kulturneje krajiny. Wopřija dohromady wjac hač 350 hatow, zanurjenych do nawěwowych lěsow, wložnych łukow, chuduškich zahonow, rěčnych lučinow a holanskeje krajiny – a z tym njewšědnu mnohostronkosć žiwjenskich rumow žadnych rostlin a zwěrjatow.

Jězba z balonom pola Lipiča HM

Witajće do biosferowego rezervata

Na starym štyristronskim statoku w Stróži ma zarjad biosferowego rezervata swoje sydło. Tu nastawaja fachowe zakłady za praktiske přirodoskitne džěło, přihotuja so zjawnostne džěło a kublanske programy za přirodoskit. Na statoku namakaće tež DOM TYSAC HATOW. Tam móže so wopytwar w holi a haćinje informować, sej trajnu wustajeńcu wobhladać abo w bistro regionalne specia-lity woptać. Tak je DOM TYSAC HATOW idealne wuchadžišo za ekskursije a wjedženja do hole a haćinje, za wobkedžbowanje wódnych ptačkow abo za přirodne hatarstwo.

Wučbne a dožiwjenske šćežki

K wosebitosćam jónkrótneje kulturneje krajiny wjeđu »Přirodna wučbna šćežka Hućinjanske haty a Olba« a »Kosćelamakowy puć«.

Wjedženja, ekskursije a wjace

Wobšěrnny program wjedženych pućowanjow, ekskursijow, wjedženjow, campow a seminarow za džěći, młodžinu, wulkich a małych přećelow přirody sposrědkuje hłubši dohlad do kompleksnych zwiskow přirody.

Program zarjadowanjow a bliše informacije

DOM TYSAC HATOW, *tel.: 035932/36560,*

fax: 035932/36561, internet: www.haus-der-tausend-teiche.de

Impresum
wudawaćel | Statny zawod sakske lěsnistwo, Zarjad biosferowego rezervata Hornjolužiska hola a haty, Wjesna dróha w Stróži 29, D-02694 Malešecy, wjesny džěl Stróža, **telefon** | 035932 – 365-0, **fax** | 035932 – 365-50, **e-mail** | poststelle.sbs-broht@smul.sachsen.de; **internet** | www.biosphaerenreservat-oberlausitz.de **redakcija** | Zarjad biosferowego rezervata, Referat zjawnostne džěło **fota** | H. Meischner © (HM) – titulny wobraz, S. Blaß (SB), B. Hering (BOH), M. Höhne (MH), A. Mrosko (AM), K. Nitsch (KN), R. M. Schreyer (RMS), D. Weis (DW) **Wuhotowanje, sadžba, karta** | ibra / Corporate Design Europarc – Nationale Natur-landschaften; **čisć** | Druckfabrik Dresden GmbH; **nakład** | 10.000, čisćane na FSC-certifikowanej papjerje; **kónc redakcije** | 04/ 2013, © 2013 BR-Verwaltung, Wartha

Mała sowka RMS

Dom tysac hatow SB

Hešlo »biosferowy rezerwat«

Po wšěm swěće je tuchwilu 621 biosferowych rezervatow. Wone su »plesternaki« (Trittsteine) programa UNESCO »Čłowjek a biosfera« a modelowe regiony, w kotrychž matej přirodoskit a naslědne hospodarjenje k tomu přinošować, zo bychu so jón-krótne přirodne a kulturne krajiny zachowali a dale wuwiali. W biosferowym rezervace ma so wzajomnosć čłowjeka z přirodu tak wuhotować, zo nastanje runowaha; na jednej stronje ma so biologiska mnohostronkosć zachować, na druhej stronje ma čłowjek móžnosće za naslědne hospodarske a kulturne wuwicie namakać.

Tuž so džěło biosferowych rezervatow wot scěhowacych čězišćow postaja:
→ demonstracija naslědneho hospodarskeho wuwica,
→ fundowane ekologiske přeslědženje a wobkedžbowanje wobswěta,
→ aktiwne wobswětowe zdělowanje a kublanje.

Kóždy biosferowy rezerwat wobsteji z jadrowych, hladanskich a wuwicowych pasmow. Jadrowe pasma su kručě škitane džěłne kónčiny k zachowanju biologiskeje mnohostronkosće. Jadrowe pasma so wobdawaja z hladanskimi pasmami. Tu je za přirodu znjesliwe wužiwanje móžne. Wuwićowe pasma zmóžnjeja skónč-nje šěroko paletu naslědneho wužiwanja, na přikład ratarstwo, lěsnistwo abo hatarstwo, turizm a rjadowane wuwianje sydlišćow.

Haty pola Kupoje MH

Ducy po biosferowym rezervace

Wzajomnosć čłowjeka z přirodu dawa tež turizmej w biosferowym rezervace charakteristiki raz. Naši hosćo waža sej holu a haćinu, dokałž namakaja tu měr, městno za džěći, wočerstwjenje za wšu swójbu, krajinu bjez hary a wotplunow. Woni chcedza přirodu dožiwić, su wćipni na naše wsy a jich ludźi, chcedza widzieć, što woznamjenja za nas naslědne hospodarjenje.

Pućowanje přez haty BOH

Biosferowi hospodarjo
W biosferowym rezervace namakaja naši hosćo wuznamjenje-nych hosćicelow. Biosferowy rezervat wuznamjenja hospody a hosćency kaž tež poskićerjow próždnińskich bydenjow, kotřiž přinošuja na wosebite wašnje k spěchowanju regionalnych hospo-darskich koloběhow, k škitěj wobswěta a zachowanju kulturneje krajiny. Tuchwilu je 14 hosćicelow (hotele, pensije, campingo-wanišća, próždnińske bydenja) z nošerjom wuznamjenjenja »biosferowy hospodar«.

Kolesowarske a pućowanske šćežki

Syć powabnych kolesowarskich a pućowanskich šćežkow dowoli Wam wotkrýć holu a haćinu, jich krajinowe rjanosće a wjeski. Nadregionalne kolesowarske puće kaž Sprjewiny – abo Žabjacy kolesowarski puć wjeđu přez biosferowy rezervat.

Kosćelamakowy puć wjedže wopytwarja k rjanosćam krajiny a kulturnym wosebitosćam Łužiskeje haćiny, k małkim a wulkim atrakcijam biosferowego rezervata.

Doporučenje → *Wander- und Radwanderkarte Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft Blatt 4, Biosphärenreservat – Bautzen, Sachsen Kartographie GmbH Dresden (wudawaćel), 2012*

Na pohladnjenje

Biosferowy rezerwat
Hornjolužiska hola a haty

Položenje

sewjernje Budyšina mjez Wojerecami w sewjerozapadze a Niskej we wuchodže

Přirodny rum

Hornjolužiska hola a haty mjez Hornjolužiskimi honami na juhu a Hornjolužiskim hórni-s-kim rewěrom na sewjeru, džěl sakskeje nižiny, wysokosć 80–180 m nad mórskéj hla-džinu

Klima
subkontinentalny nutřkokrajny klima wuchodneje Němskeje

Wulkosć a wužiwanje přestrjenjow
30.102 ha, z toho 13.139 ha přirodoskitneje krajiny, 2.750 ha wodžiznow, 340 ha bahni-šćow, 1.100 ha wrjónišćow a suchich trawnikow, 14.160 ha lěsa, 10.530 ha ratarskeje krajiny, 2.100 ha krajiny po bywšich brunicowych jamach, 1.100 ha sydlišćow

Wobsydenje
58 wjeskow z něhdže 10.000 wobydlerjemi, dwurěčny serbski sydleniski teritorij, hustota wobsydenja: 33 wobydlerjow/km²

Najwažniše rěki
Sprjewja, Mała Sprjewja, Čorny Šěpc, Wólšinka

Wuznamne wustupowanja žadnych družin rostlinow a zwěrjatow
304 wyšich družin rostlinow na Čerwjenej lišćinje Sakskeje, 94 družin lehnjacych ptačkow, cyłkownje wjace hač 1.200 družin rostlinow a zwěrjatow na Čerwjenej lišćinje

Pasma biosferowego rezervata
Jadrowe pasmo
1.124 ha – totalny rezerwat bjez čłowjeskeho wužiwanja

Hladanske pasmo
12.015 ha přirodoskitneje kónčiny, krajina ze za přirodu znjesliwym wužiwanjom, na př. hatarstwo

Wuwicowe pasmo – *regeneraciska kónčina*
2.014 ha přestrěnje, kotraž je přez něhdýše wužiwanje, wosebje wudobywanje brunicy, chětro wobškodžena, zaměr: dalokosahace wobnowjenje přirodnych koloběhow a wob-raza krajiny

Zajimawe adresy

Wobchody na statokach, direktni poskićerjo ratarskich produktow

Ladušec burski statok (Bauernhof Ladusch)
Pječwo a konditorske twory, *mjasowe a kolbasowe speciality, wobšěrnny sortiment regionalnych produktow*; Nišćanska dróha 26, 02906 Chrbjeba-Nowa Wjes, tel.: 035893/6300

Bio-zawod Sprjewiny statok (Bio-Betrieb Spreehof)
w Kobjelnju *Mjasowe a kolbasowe speciality, wobšěrnny sortiment regionalnych produktow*; Při Sprjewinym spusćadle, 02694 Wulka Dubrawa, wjesny džěl Kobjelń, tel.: 035932/32237

Bio-zawod Müllerec wowčernja (Bio-Betrieb Schäferei Müller)
w Košli *jehnjata, wowće produkty* Chójnowy puć 44, 02905 Klětno, wjesny džěl Košla, tel.: 035895/50462

Pětkesec zahrodnistwo (Gärtnerei Teske)
w Klukšu *zelenina sezony*; Lichańska dróha 15, 02694 Klukš, tel.: 035932/30604

Pěčolar Röhle w Klětnom *Pčolacy měd, swěčki z pčolaceho wóska*; Pólny puć 94, 02906 Klětno, tel.: 035825/50960

Wuwicowe pasmo – *harmoniska kulturna krajina*
14.949 ha krajiny, kotraž je přez wužiwanje čłowjeka jasnje charakterizowana, kaž sydlišća abo pola, zaměr: wobhladniwe wužiwanje tak, zo so wobcho-waja krajino-ekologiske funk-cije a charakter krajiny a wjes-kow.

Zarjadnistwo biosferowego rezervata
Zarjad biosferowego rezervata je jako džěl Zarjada za wulke škitne pasma přirjadowany Statnemu zawodej sakske lěsnistwo. Wobsteji z organiza-ciskich jednotkow »Nutřkowne zarjadnistwo« a »Zjawnostne džěło«, z »Referata za wuwice přestrěnjow«, »Referata za-wod/služby« (Lěsniski referat) a ze »Straže přirody«. Jednot-liwe kónčiny so hladaja a zastaruja decentralnje. Kóžda z třoch kónčinow ma swoje stejnišćo straży přirody. Tak móžaja wobydlerjo ze »swojim«

Starostwo přirody
Zarjad biosferowego rezervata je jako džěl Zarjada za wulke škitne pasma přirjadowany Statnemu zawodej sakske lěsnistwo. Wobsteji z organiza-ciskich jednotkow »Nutřkowne zarjadnistwo« a »Zjawnostne džěło«, z »Referata za wuwice přestrěnjow«, »Referata za-wod/služby« (Lěsniski referat) a ze »Straže přirody«. Jednot-liwe kónčiny so hladaja a zastaruja decentralnje. Kóžda z třoch kónčinow ma swoje stejnišćo straży přirody. Tak móžaja wobydlerjo ze »swojim«

Starostwo přirody
Zarjad biosferowego rezervata je jako džěl Zarjada za wulke škitne pasma přirjadowany Statnemu zawodej sakske lěsnistwo. Wobsteji z organiza-ciskich jednotkow »Nutřkowne zarjadnistwo« a »Zjawnostne džěło«, z »Referata za wuwice přestrěnjow«, »Referata za-wod/služby« (Lěsniski referat) a ze »Straže přirody«. Jednot-liwe kónčiny so hladaja a zastaruja decentralnje. Kóžda z třoch kónčinow ma swoje stejnišćo straży přirody. Tak móžaja wobydlerjo ze »swojim«

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Dalše informacije

Na wopyće w Domje tysac hatow KN

Wobswětowe kublanje w biosferowym rezervace
Wobswětowe kublanje je w rukomaj regionalnych part-nerow, wosebje pola Spěcho-wanskeho towarstwa za přirodu Hornjolužiskeje hole a hatow z. t. Tute towarstwo organizuje a stara so wo wobšěrnny program zarjado-wanjow, mnohe seminary, wjedženja a poskitki k sobu-skutkowanju wosebje za džěći a młodostnych.

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

– Móžeće tu ekskursije po haćinje skazać.
– Je tu bistro z regionalnymi jěždemi a napojemi.
– W bjezposrědnim susodstwjje wabi wódna dožiwjenska přestrěń k hrakjanju a wotkrywanju.

Kontakt
Dom tysac hatow (Haus der Tausend Teiche)
Wjesna dróha w Stróži 29, 02694 Malešecy, wjesny džěl Stróža, telefon: 035932/36560
e-Mail: kontakt@haus-der-tausend-teiche.de
homepage: www.haus-der-tausend-teiche.de

Internet → www.biospha-renreservat-oberlausitz.de/umweltbildung

Wšelakorosc žiwjenskich rumow – wzajomnosť čłowjeka z přirodu

Wodźizny

Rěki, rěčki a hrjebje su žyły krajiny. Přez biosferowy rezerwat běža Sprjewja a Mała Sprjewja, Čorny Šepc a Wólšinka kaž tež mnohe rěčki a hrjebje. Łučiny hrjebjow a rěkow, spěšnje a pomalu čecaća woda, ničiny a hłuboke kužoly, nahlě a płone brjohi tworja idealne žiwjenske wuměńjenja za mnohe zwěrjata a rostliny w biosferowym rezerwace. Tu hišće widžiš: rybačka, wudru, wódneho troska, pyšnu bantatu libelu, łanjowku, kamjentneho šliža a małego dźewjećwokača, žadne babunki, jěželnju a łuknadže. System hrjebjow, kotryž je so w běhu lěstotkow k powodženju a wot-wódnjenju hatow připrawił, zwjaza włóžniny a haty a skići pućowacym družinam zwěrjatow móžnosće rozšěrjenja. Nikke haty ze swojimi přirodnymi (naturnah) brjohami, na suchi kraj so přeměňjacymi blakami a rohodžinowymi pasmami,

Wulki natjowy hat (Großer Natteich) w skupinie hatow Chřebja RMS

ze swojim pomalym přechadom do łukow a lěsow, su domizna mnohich rostlin a zwěrjatow, kotřež su so druhdže dawno pozhu-bili. Na brjohach móžeš rohodž, chmjel, potače, jěželnju, šipicu, žołtokčejacu wódnu škleńčicu a wšelake družiny rězny nadeńć.

Łuhi, hola, suchi pěskowy trawnik

Łuhi

Něhdy běše łužiska nižina bohata na łuhi a bahna. Z wutwarom hatarstwa je so někotryžkuli łuh do hata přetworil. Pozdžišo so łuhi a bahna za ratarstwo wotwódnichu abo so přez wudobywanje pocha skóncowachu. Ze znizenjom dnowneje wody w zwisku z wudobywanjom brunicy na šěrokich płoninach so łuh jako žiwjenski rum skoro dospołnje zniči. Mjenje hač 1 procent něhdy eksistowacych łuhow je zwostało.

Zelena žabka AM

Bahnjowkowe łuhi su w biosferowym rezerwace hišće na kromje hatow z mało wutkami a w někotrych lěsnych nižinach. Za łuhi typiski małoklima a pobrachowace wutki polěkuja tomu, zo nastanje tu cyle swojski swět rostlinow a zwěrjatow: bahnjowki, tymjenka, čorna wrónowka, puckata a wuska wołmica, różojta baženka, družiny rosowki a pucherjaka, pyskownička, zwónčkata erika, (bahnowy) sydomporstnik, łuhowy pazorak kaž tež mnohe družiny insektow, kotrež zwonka łuha hižo žane žiwjenske wuměńjenja njenadeńdu. Dypkaty brodžak, njebieska koza a žoraw maja w rězni – na kromje łuhow – swoje lehnišća.

Pucherjak RMS

Karp w hoberskim akwariju Domu tysac hatow RN

Hola

Mokrota a suchota – w holi a hačinje ležitej ekstremaj porno sebi.

Tež hola (wrjóšnišća) je přez čłowjeka nastala. Přez nadměrne zwužtkowanie lěsow, z pasenjom skotu a pušćenjom drjewja wochudni pěskojšta póda. Skónčnje rosćechu jenož hišće twjerde trawy, lědma za picu so hodžace, schripawjene štomy a kerki. Hornja humusowa woršta pódy so zas a zaso zwotnošowaše. Wona služeše jako slanje w hródzi abo hnojiwo na polu. Wrjóšnišća nastachu tež na wojskrych zwučowanišćach. Wojske zwučowanja tu prawidłownje porost zaničowachu. Džensa słuša hola do wohroženych žiwjenskich rumow. Bjez wužiwanja a hladanja přetworja so hola poněčim zaso na lěs. Zo by so hola, charakteristika za tutón džěl Hornjeje Łužicy, zachowała, wužiwa so zaso jako pastwa za bahnowe wowcy (Moorschnucken) krajinohladskeje wowčernje ze swojim stadłom, 750 skoćatow wulkim, a za kozy. Tež łosy su we wobłuku wědomostnej studije w něhdže 155 ha wulkim hajnišću jako »hladarjo krajiny« ducy. Mnohe družiny ptakow kaž hupak, dejak a srokopjel namakaja tu swoje lehnišća. Mnohe slónčne městna a bohaty poskit cyroby sčinja holu za zmijicu a druhe lažaki k požadanemu žiwjenskemu rumej.

Suchi pěskowy trawnik (Sandmagerrasen)

Wón dokumentuje zažny stadij w hojskim procesu škodowanych krajinow. W biosferowym rezerwace namakaja so wulke přestrě-nje ze suchim trawnikom na něhdyšich wojskrych zwučowanišćach a w naslédnej hórnistwowej krajynie. Na pustych, rostej njetyjacych nasypach brunicowych jamow rostu jenož specialisty: šćótka, pěskowy kolij, wowča dornica, dychnička, słomjanka, mały jatřobnik, hórći pawjenc, pěskowa njezapomnička, šćětkojšta a dźiwja nalika. Suchi pěskowy trawnik je w Němskej jara rědkí. Wjetšina jeho wobdylerjow, wjele družin brukow, skopčkow, mje-telow a ješčelcow slušeja do chutnje wohroženych woteměracych družinow.

Wulke zapadne lěsne bahno Nowy Luboń DW

Tu lahnu wódne ptaki kaž čerwenokyrkowy nurjak, humpak a humpawka, dźiwje huso, wódniki, dźiwja kačka, krikawka, módra –, wšědna – a lžičkopyskata kačka a prudnik. Haty a jich wokolina su refugij za dwojožicy a wlečaki kaž bahnowu žabu, trawnu žabu, pólnu a měnjawu krokawu, kobołkowu krokawu, čerwjenu kunkawu, hatny mološ, plótnu ješčelcu a wuž. Zelene žabki a hatne žaby koncertuja na lěčných wječorach. Tež wjetšina druhich při haće žiwych zwěrjatow je hakle při směrkanju abo w nocy aktiwna. Wudra, tchór, mrokawa a wódný njetopyr dobywaja sej swój rewěr, hdyž ludžo spja. Naslédne wobhospodarjenje hatow zawěšćuje jich wobstaće. Łužiski hladki karp, lina, šćuka, sum, jasotr a sandak su tež džensa najwažniše »wuwožowanske artikle« hole a hačiny. Čerstwe abo kadžene móža so tež direktnje w hatarstwach kupić – abo kulinarisce zlépsene jako specialita w hosćencach po wšej Łužicy woptać.

Nazymske kurjawy w biosferowym rezerwace AM

Rybowe žně pola Komorowa RMS

Dubowa aleja DW

Lěsy

Lěsy su pluca hole a hačiny. Lěsy Hornjołužiskeje hole běchu přewažnje měšane lěsy z dubami, chójnami, brězami a hrabami. Tajke přirodne (naturnah) wobstatki slušeja do drohotnych lěsnych biotopow. Tež w biosferowym rezerwace namakamy je jenož hišće z městnami jako lěsy z chójnami a dubami, něhdy charakteristiske za lěsy Hornjołužiskeje hole, jako jahodowcowe chójnowe lěsy z bohatym wobstatkom holanskich jahodow a brusnicow, jako lišawowe chójnowe lěsy jara suchich stejnišćow a nawěwow abo jako chójnowe lěsy z wowčim bahnom (Sumpfporst) na kromje łuhow. Wulke chójniny přetworjeja so poněčim zaso do stejnišću přiměrjenych měšanych lěsow. Džensa měri so wobhospodarjenje lěsa w biosferowym rezerwace na přirodne (naturnah) wuwice lěsa.

Wuwice bahno (Sumpfporst) – chójnowy lěs DW

Zwěrjata: kosćelamak, čorna hłójčka, jelen, wjelk. Drjewo lěsow biosferoweho rezerwata je drohotna znowa rosćaca surowizna. Předžětuje so w rězakach regiony a wužiwa so za papjerowu industriju abo k tepjenju. Přečel mjeda wjeseli so nad ćmowej barbu a typiskej slódowej aromu lěsneho mjeda. Chłóšćić móže so lěsny, ale tež holanski a druhi měd pola pčolarja a we wšelakich wobchodach na statokach.

Aktiwnje wuwijanje krajiny

Naslédne a diferencowane wužiwanje tworí žro strategije, kotruž nałožuje biosferowy rezerwat k škitěj a wuwijanju přirody a kra-jiny. Tuta strategija so wudospołnja z mnohimi napravami a pro-jektami, z kotrymž maja so zaměrne polěpšić poměry biotopow a z tym žiwjenske wuměńjenja rostlinow a zwěrjatow. Tuž je z wažnym nadawkom renaturěrować rěčki a rěki, kotrež su so w zašćosći z wjele betonom a šotrom zatwarili a zaraćili. Hižo džensa so pokazuje, zo hodža so z renaturěrowanskimi napravami pozhubjene družiny zwěrjatow a rostlinow zaso zadomic. Do tutech naprawow liča wottorhanje spusćadłow abo jich wobendźenje z rampami a schodami za ryby, wobnowjenje rěčnišćow, zo móže woda zaso bjez zadžěwkw běžeć, a stejnišću přiměrnje wužiwanje lučinow. Samo w biosferowym rezerwace hodža so wobstatki běłych baćonow jenož z hladanjom hnězdow a z napravami k škitěj jeho žiwjenskich rumow zawěšćić. Tuž so łuki w bliskosći wsow womača a jako wložne łuki hladaja. Tu namaka běły baćon zaso swoju cyrobu. Čłonojo Spěchowanskeho towarstwa za přirodu Hornjołužiskeje hole a hačiny z.t. wukonjeja při hladanju baćonjacych hnězdow a wobnowjenju podłohow hnězdow njeparujomne džěło.

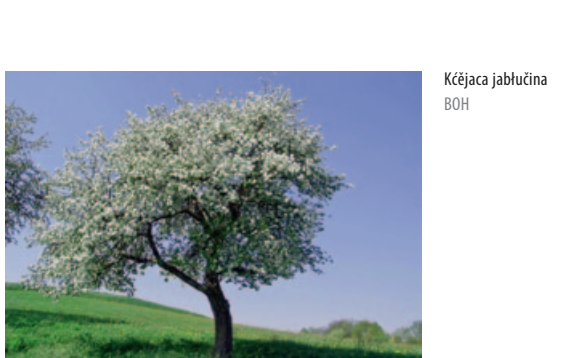

Rybace schody pola Delnjeho Wujězda DW

Rola, łuki a pastwišća

Tež wot ratarstwa charakterizowane kónčiny, rola, łuki a pastwišća maja swoje městno w biosferje hole a hačiny. Za poslednje lětdžesatki so mnohe tradicionalne wašnja zwužitkowanja pominychu. Płoniny so hromadže položichu a wotwódnichu. Mjezy, kerčiny, aleje, drijewina, hromadki nazběraných kamjenjow so zhubichu. Wužiwanje herbicidow wusutkowaše drastiske woteběranje dźiwich rólnych zelow. Bjez dźiwich zelow njenama-kaja insekty žanu cyrobu, skónčnje tež kurotwy a zajacy žane žiwjenske wuměńjenja wjace nimaja. Zhromadnje z tu džělacymi ratarjemi pokazuje biosferowy rezerwat, zo tute wuwice irewersi-belne njeje. Tak so na »dźiwjozelowej roli« njewužiwaja chemiske rostlinoškitne srědkí a mineralne hnojiwa. Zaměr je, w zwisku z plahowanjom starych žitnych a druhich družin kulturnych rostlinow znowa zadomic zhromadnosť role a dźiwich zelow (Ackerwildkrautgesellschaft), kotraž je charakteristika za našu kulturnu krajinu.

Za poslednje lětdžesatki změni so tež wobhospodarjenje łukow a pastwow. Mozaik małych, rozdžělnje wobhospodarjenych płoninow so zhubi. Zniženje dnowneje wody, zažne a časte posyćenje kaž tež hnojenje wjedžechu k wochudnjenju trawowych družin. Zwosta jenož mało, ale za to mócnu konkurencu wukonja-cych trawow. Z kwětkami a mjetelemi zhubichu so tež barby z łukow. Intensiwnje wobhospodarjene łuki a pastwy maja jenož snadny wuznam jako žiwjenski rum za rostliny a zwěrjata. W biosferowym rezerwace su hišće na družiny bohate łuki a pastwišća, tež wosebite drohoćinki kaž orchidejowe łuki.

Kčějaca jabłučina BOH

Sušene delikatesy BOH

Nazyma w Kobjelnskej hali RMS

Wulka pihawka DW

Zachowanie a wuwijanje drohotnych zelenišćow přez hladanje a přirodoškitnej wotpowědne wužiwanje je tohodla z wažnym zaměrom. Orchidejowe łuki smědža so hakle po dozrawjenju symjenjow posyc. W času, hdyž lučne ptaki swoje młodžata wotćahnu, so scyla njesyće a skót na pastwu nječěri. Wulke a małe ratarstwa, swójbne burske hospodarstwa a pro-drustwa podpěraja džěło biosferoweho rezerwata a pokazuja, zo hodža so naslédne hospodarjenje a škit přirody a wobswěta bjeze wšeho ze sobu zwjazać. Přeswědće so sami wo kwalice a slódže strowych produktow našeho ratarstwa. Sad a zelenina, speciality z howjazeho, swinjaceho, wowčeho a kozaceho mjsa a kotłasy, huscy a druha pjerizna, měd, konfitira, brěčki a wjele wjac poskićuje so we wobchodach na statokach direktnych poskićerjow, na tyžděnskich wikach po wšej regionje a na wikach z ekologiskimi produktami Centruma biosferoweho rezerwata.

Čiń sobu, je to naša biosfera!

Hladanje hole RMS

Bjez pomocy mnohich ludźi z hole a hačiny njehodži so ani praktiske ani wědomostne džěło, kotrež wožiwja biosferowy rezerwat, wukonjeć. Wjetšinje ludži je jasne, zo slušeja přiroda a krajina, mnoho-stronskosć tuhdyšich družin zwěrjatow a rostlinow k snadnej ličbje bohatstwow hole a hačiny. Wšěm je wědome, zo njetopyr, wudra a baćon jenož potom dale za Łužicu wabja, hdyž čłowjek na potreby tutech a dalšich wohroženych družin dźiwa. Spěchowanske towarstwo za přirodu Hornjołužiskeje hole a hačiny z.t. pokazuje, zo móže kóždy něšto činić, zo bychu baćony w Hornjej Łužicy wostawali, zo byšćej so hola a haćina dohromady jako jónkrótna kulturna krajina zachowałoj a we wzajomnosći čłowjeka z přirodu so dale wuwiowałoj.